

© **Закревський В. Е.**

Д. Норт ; Пер. с англ. А. Н. Нестеренко ; [предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера]. — М. : Фонд экономической книги "Начала", 1997. — 180 с.

2. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / О. Уильямсон ; пер. с англ. — СПб. : Лениздат, 1996. — 702 с.

3. Шкворець Ю. Ф. Роль інституційних чинників в інноваційному розвитку економіки. Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України [Електронний ресурс] / Ю. Шкворець — Режим доступу: http://www.iee.org.ua/files/conf/conf_article6.pdf

4. Верховодова Л. Т. Проблеми розвитку фінансово-промислових груп України. Україна: Формування основи для стабільного зростання. [Електронний ресурс] / Л. Верховодова // Меморандум про економічний розвиток. — 2004 — Том 2 (неофіційний переклад). Світовий Банк // Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTUKRAINE/559521-1105315092779/20314071/1-103.pdf>

5. Димова О. В. Фактори подолання кризової ситуації в Україні в умовах трансформації суспільного устрою / О. Димова // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — 2011. — №9 (134). — 192 с. — С. 55-66

6. Козловець М. Національна еліта як фактор державотворення: уроки минулого й реалії сьогодення [Електронний ресурс] / М. Козловець // Персонал. — 2007. — №10 // Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=592>

7. Рябчук М. Демократія та «партія влади» в Україні / М. Рябчук // Політична думка. — 1994. — №3. — С. 38-45.

8. Кургинян С. Суть времени [Електронний ресурс] / С. Кургинян // Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=eG2Cg3k_4n

9. Дубровський В. Олігархи допоможуть подолати кризу, виникненню якої самі посприяли? [Електронний ресурс] / В. Дубровский // Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/u/publications/59470fd063ec0270f9d4e920f450e9e4.pdf>

10. Дубровский В. Политико-экономические аспекты конкурентоспособности Украины [Електронний ресурс] / В. Дубровский // Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/u/publications/92e5134d37c1ca080b5622a539122d55.ppt>

Закревський В. Е. — кандидат філософських наук, заступник директора з наукової роботи, старший науковий співробітник Південного наукового центру Національної академії педагогічних наук України..

УДК: 130

СВІТОВІ ЦІННОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР І СОЦІАЛІЗАЦІЯ

У статті здійснений аналіз різних досліджень світових цінностей. Зіставлено відношення світової спільноти до світової культурної спадщини і світових цінностей. Представлені описові характеристики відмінностей між ціннісними системами Сходу і Заходу. Виявлені умови оптимальної соціалізації результатів дослідження світових цінностей. Визначено завдання, яке постане перед соціогуманітарним співтовариством, якщо смислові конструкти світових цінностей будуть переведені в соціально-практичну площину.

Ключові слова: національні ціннісні системи, політичні цінності, світова ціннісна система, світова культурна спадщина.

В статье осуществлен анализ различных исследований мировых ценностей. Сопоставлено отношение мирового сообщества к мировому культурному наследию и мировым ценностям. Представлены описательные характеристики различий между ценностными системами Востока и Запада. Выявлены условия оптимальной социализации результатов исследования мировых ценностей. Определена задача, которая встанет перед социогуманитарным сообществом, если смысловые конструкты мировых ценностей будут переведены в социально-практическую плоскость.

Ключевые слова: национальные ценностные системы, политические ценности, мировая ценностная система, всемирное культурное наследие.

The analysis of the different researches in world values is carried out in the article. The attitude of the world community towards the world cultural heritage and world values is compared. The descriptive characteristics of distinctions between the value systems of the East and the West are presented. The optimal socialization terms of the world values researching results are educed. The task emerging in front of the socially-humanitarian community is defined, when the sense constructions of the world values are transferred into a socially-practical plane.

Keywords: *the national value systems, political values, the world value system, the world cultural heritage.*

У соціально-онтологічному і, відповідно, в соціально-філософському сенсі проблема виявлення та задіяння цінностей локальних людських спільнот як інтегральної сукупності смислових конструктивів набула особливої актуальності в останні десятиліття у зв'язку з глобалізацією світу і нечуваною раніше інтенсифікацією світових соціально-політичних процесів. Скромним завданням цієї роботи є аналіз ефективності світових цінностей як соціокультурного феномену і виявлення ступеня їх впливу на світовий соціальний процес.

Різним аспектам світових цінностей присвячені роботи вчених: далекого зарубіжжя – Р. Ингегарта, М. Халлера, Р. Джовелла, Т. Сміта, Ш. Шварца, С. Велселя, Р. Харпфера, П. Бернхагена, С. Сашіо, Н. Базанеса, М. Эдлінга, Л. Борманса, У. Сконпфлуга, У. Бейкера, Х. Делхея, А. Кнафо, Л. Билца, А. Падилли, Р. Тромсфдорфа, Дж. Беррі, Дж. Георгаса, М. Томаселло, Д. Джрахана, В. Кюхнена, С. Ланга, Н. Крамера, Е. Хігінса та інших; України – А. Гараня, А. Толстоухова, А. Лутая, Б. Льовкіной, В. Новікова, В. Горського, Р. Шалашенко, Є. Головахи, Е. Савостьянової, Л. Сохань, М. Попова, М. Михальченко, М. Поповича, Н. Хамітова, П. Охріменко, О. Табачковського та інших; ближнього зарубіжжя – А. Дегтярьова, Т. Карадже, І. Савіна, Л. Головачової, Д. Чернової, А. Пелипенко, А. Мацкевича, А. Соколова, А. Філіппової, В. Магуна, В. Громова, В. Семенова, В. Іноземцева, Р. Драча, Є. Ясіна, І. Федюкіна, І. Догана, І. Яковенко, Л. Скворцової, Л. Іоніна, Л. Беляєвої, М. Руднева, М. Волошинова, П. Гуревича, П. Дев'ятко, Е. Лапіна та інших. Однак незважаючи на значну кількість робіт, предметом яких були світові цінності, залишається недостатньо дослідженим питання про їх використання при плануванні стратегічних рішень політичними елітами національних держав і світовою спільнотою в цілому.

Крос культурний проект «Дослідження світових цінностей» (WVS) було розпочато в 1981 році. В ході дослідження фіксувалася еволюція ціннісних орієнтацій у різних сферах життя: релігія, секс, мотивація, незалежність, політика, норми. Планувалося що практичне значення дослідження полягатиме в тому, щоб доводити його результати до політичних еліт і широкої громадськості, а також використовувати в прогнозуванні впливу ціннісних систем на спрямованість соціальної динаміки. Надзавдання вище зазначеного проекту – використання його результатів при прийнятті стратегічних національних і глобальних рішень. Всього було здійснено п'ять «хвиль» дослідження (1981-1983 роки – двадцять країн, двадцять п'ять тисяч респондентів; 1989-1992 роки – сорок три країни, шістьдесят одна тисяча респондентів; 1994-1997 роки – п'ятдесят дві країни, сімдесят п'ять тисяч респондентів; 1999-2003 роки – шістьдесят сім країн, дев'яносто шість тисяч респондентів; 2005-2007 роки – п'ятдесят чотири країни, сімдесят сім тисяч респондентів, 2010-2012 роки). У роботі членів виконавчого комітету асоціації «Світові цінності» Е. Петерсона (Швеція) і В. Есмера (Туреччина) в 2007 році був здійснений якісний аналіз результатів емпіричного дослідження еволюції ціннісних систем певної частини світового співтовариства (Аргентина, Австрія, Канада, Франція, Німеччина, Мексика, Нідерланди, Південна Африка, Південна Корея, Іспанія, Швеція, Туреччина, США). [1]

Одне з науково-організаційних завдань дослідження всесвітніх цінностей полягало в тому, щоб сформувані певне коло суспільствознавців, орієнтованих на позитивні соціальні перетворення, здатних генерувати принципово нові ідеї, а також удосконалювати методологію і технології вимірювання аксіосфери. Науковим керівником проекту з 1988 року є професор Мічиганського університету (США) Р. Ингелхарт – фундатор теорії постматеріалізму. Фундаментом гіпотези даного дослідження є теорія інтергенеративної трансформації матеріальних цінностей у постматеріальні. Соціально-політичний аспект гіпотези полягає в наявності зв'язку між якісними гуманістичними характеристиками соціальної поведінки представників різних культур світу і рівнем розвитку демократії в них. Протягом двадцяти восьми років Р. Ингелхарт був співробітником і керівником моніторингової служби ЄС «Євробарометр». Очолує Р. Ингелхарт також і міжнародну асоціацію «Дослідження світових цінностей» (дев'яносто країн), до якої входять видатні вчені, що вивчають трансформацію соціально-політичної динаміки на національних та глобальному рівнях.

Для наукового та організаційного забезпечення дослідження було створено квазідемократичну мережеву структуру з учених майже всіх країн світу. До науково-консультативного комітету згаданої вище асоціації входять видатні соціологи, які представляють всі культурні субрегіони світу – Бангладеш, Велика Британія, Мексика, Йорданія, Аргентина, В'єтнам, Південна Африка, США, Китай, Польща, Нігерія, Японія, Пакистан, Іспанія. За час діяльності проекту «Всесвітні цінності» сформувалася глобальна наукова мережа, здатна до ефективної взаємодії та оперативного обміну даними. Секретаріат і виконком проекту всесвітніх цінностей діє на підставі статуту та кодексу професійної етики. Секретаріат (WVS) працює на постійній основі в Швеції. Офіційний архів проекту знаходиться в Мадриді (Іспанія) і розміщений на доступних Інтернет порталах. Онлайнова база даних дозволяє отримувати інформацію по восьмистах смислових змінних. Анкета інтерв'ю включає двісті п'ятдесят питань, що дозволяють здійснювати виміри чотирьох тисяч смислових конструктів.

Результати дослідження демонструють динаміку змін цілей і мотивації життєдіяльності різних народів світової спільноти. За результатами п'яти «хвиль» дослідження секретаріат дійшов висновку, що більш ніж сімдесят відсотків міжнародних відмінностей аксіосфери містяться на лінії розділу між генералізованими життєвими установками: світсько-раціональна – життєзабезпечення (виживання) і релігійно-духовна – самовираження (самовдосконалення). Загальними цінностями майже всіх етнокультур є довіра і демократія, а найбільш істотні відмінності західних і східних культур знаходяться в площині сімейно-шлюбних відносин і гендерної рівності. Аналізуючи висновки дослідження, проведеного в сімдесяти восьми країнах, Р. Инглехарт виявив взаємозв'язок між ціннісними орієнтаціями та переконаннями [2].

1993 рік став доленосним у дослідженні світових цінностей. За ініціативою Р. Инглехарта скликається міжнародна конференція в Іспанії, на якій були підведені теоретичні підсумки попередніх етапів («хвиль»), а також істотно перетворено методика вивчення цінностей. До позитивних результатів конференції можна віднести також рішення про розширення ареалу проекту. У зв'язку з цим до виконавчого комітету проекту були введені учені з Росії, Мексики, Тайваню, Туреччини, Польщі, Нігерії, Японії, Іспанії. В межах названого проекту з 1993 по 2011 роки було проведено двадцять конференцій. Координаторами симпозіуму «Культурне розмаїття та цінності, що змінюються: духовність і динаміка секуляризації», що пройшов в 2005 році в контексті діалогу між Сходом і Заходом, були – Департамент соціальних і гуманітарних наук сектора культури ЮНЕСКО, дослідницький центр моральних наук інституту моралогії (Японія), міжнародна рада філософських і гуманістичних досліджень (ICPHS), Інститут національних мов і цивілізаційних орієнтацій (INALCO), міжнародне товариство порівняльних досліджень цивілізацій (ISCSC). Симпозіумом було відзначено, що цінності повинні забезпечувати фундаментальну основу для діалогу та порозуміння між етнонаціональними спільнотами світу, а також за для збагачення їх культурного розмаїття. Дане твердження стає особливо актуальним з того, що все частіше суперечності в духовно-моральній сфері призводять як до локальних, так і до міжнародних конфліктів. У зв'язку з цим, теоретичний інтерес представляє типологічна класифікація підходів до універсальної структури ціннісно-смислової сфери світового співтовариства [3]. Спільно з К. Велселем Р. Инглехарт розробив атлас, на якому візуально окреслені субрегіони світу, у відповідності до переважаючих типів ціннісних систем [4]. Ціннісне «маркування» атласу здійснено за принципом культурної, а не географічної близькості – посткомуністичні країни, католицька Європа, протестантська Європа, англомовні країни, Латинська Америка, Африка, Південна Азія, конфуціанство, іслам, православ'я. Згідно з результатами досліджень, Р. Инглехарт вважає можливим умовно розділити світову аксіосферу на матеріальні і постматеріальні складові [5].

Україна була незмінним учасником всіх етапів проекту «Дослідження світових цінностей». У 2006 році в Україні здійснювалася національна частина дослідження «Світові цінності». Вибірка складала тисячу респондентів, з якими було проведено інтерв'ю методом «віч-на-віч». Відповідно до характеру соціально-економічної активності і історико-географічного розподілу, дане дослідження здійснювалося в Південному, Східному, Західному, Центральному регіонах України. Тематичні розділи дослідження включали наступні блоки: сім'я, друзі, вільний час, політика, робота, релігія, щастя, здоров'я, задоволеність життям і фінансовим становищем. Анкета персонального інтерв'ю дозволяла вимірювати наступні смислові позиції респондентів: перевага соціалізму або капіталізму, патерналізм, конкуренція або взаємодопомога, демократія або харизматичний лідер, дотримання прав людини, податки, гендерна рівність, праця, свобода вибору, схильність до нормативної поведінки та традиційних цінностей. В даному дослідженні визначалося також ставлення українців до природи, різниці в доходах, глобального потепління, іммігрантів, маргінальних верств суспільства, людині як засобу, НТП, мови, грошей і речей, стратегії розвитку держави, хабарів, гомосексуалізму, проституції,

абортів, розлучень, евтаназії, самогубства, насильства, національної ідентичності, джерел отримання інформації, приналежності до організаційних структур, відповідним чином включених до різних сфер життя, а також до глобальних проблем людства і Цілей Розвитку Тисячоліття [6].

Проект «Дослідження світових цінностей» не є єдиним у своєму роді. Тематично найбільш близьким до зазначеного вище дослідження є «Дослідження цінностей – Шварц» (SVS), в межах якого в 2009 році в п'ятидесяти країнах вимірювалася дієздатність слідуєчих соціокультурних конструктив: інтелектуальна автономія, афективні ієрархії, егалітаризм, майстерність, гармонія. [7] З ряду такого роду досліджень можна виокремити Міжнародне Соціальне Дослідження (ISSP). Коли дана Програма стартувала (1984 рік), в її роботі брали участь Австралія, Німеччина, Великобританія і США, а в кінці першого десятиліття 21 століття до неї приєдналася сорок одна країна. Стратегія даного дослідження світового соціального процесу ґрунтується на інтеграції крос часу і крос національної перспективи. Тематичне поле проекту – релігія, спорт, роль уряду, трудові орієнтації, національна ідентичність, сім'я і гендерні ролі, соціальна нерівність. Центр порівняльних соціальних досліджень, що здійснює вищезазначений проект, є партнером багатонаціонального проекту Європейські Соціальні Дослідження (ESS), що здійснюється під егідою Європейської Комісії, Європейського наукового агентства, а також національними робочими групами під керівництвом професора Р. Джовелла. Напрямки досліджень даного центру – політичні орієнтації, відносини і поведінка, соціальні та моральні цінності, етнічна і релігійна різноманітність, медицина і здоров'я, імміграція, трудові та сімейно-шлюбні відносини, економічна мораль, благодійність [8].

В контексте проблеми, що розглядається в цій роботі вважаємо за доцільне зробити порівняльний аналіз відношення світової спільноти до аксіосфери і світової культурної спадщини. Конвенція про захист всесвітньої культурної і природної спадщини була прийнята в 1972 році ста вісімдесятьма сімома країнами, у тому числі й Україною. На даний час налічується дев'яносто одинадцять об'єктів, з яких сімсот чотири є культурними, сто вісімдесят природними і двадцять сім змішаними. Окремо виділені в даному списку об'єкти, яким загрожує військова, екологічна та інша небезпека. У зв'язку з цим тридцять третьою сесією (Іспанія, 2009 рік) Комітета всесвітньої спадщини ЮНЕСКО було прийнято звернення до світової громадськості «Світова спадщина в небезпеці». Примітно, що дискусія про універсальні цінності була одним з основних питань порядку денного даної сесії Комітету [9]. У 2003 році ЮНЕСКО була прийнята Конвенція про захист нематеріальної культурної спадщини, яка включає загально визнані націями усні традиції, виконавчі мистецтва, звичаї, обряди, свята, а також різноманітні артефакти і культурні простори. У преамбулі Конвенції вказується, що наявність у членів світової спільноти об'єктів культури повинна сприяти їх взаємній повазі та сталому розвитку. Список нематеріальної культурної спадщини налічує дев'яносто об'єктів і включає зокрема такі артефакти як епоси, танці, соколіні полювання тощо [10]. Вважаємо за необхідне зазначити, що світова аксіосфера в цілому, і ціннісні системи локальних людських спільнот тощо, хоча номінально і є безумовним надбанням людства, проте, навіть не включені до переліку нематеріальної світової спадщини. Ціннісно-сміслова сфера, як життєво важливий духовно-моральний і соціально-етичний артефакт національних культур, не може зрівнятися за значимістю в суспільній свідомості світової спільноти з матеріальними і природними об'єктами. Положення, що склалося є обтяжливим тому, що храми, малі і великі скульптурні форми, полотна великих митців та інші артефакти матеріальної культури є опосередкованим породженням духовної культури. Доводиться визнати, що в даний час до сукупності об'єктів матеріальної культури, включених до переліку світової спадщини, сформувалося відношення як до універсальних цінностей людства. В той же час соціально-етичні цінності, які дійсно визначають сутність і спрямованість світової соціальної динаміки, не піднялися в ранзі своєї значущості вище предмета емпіричних досліджень, цікавих лише вузькому колу філософів і соціологів.

А. А. Дегтярьов, виходячи з розуміння політики як специфічної соціальної сфери діяльності, вбачає її основним призначенням «...регулювання доцільного функціонування соціуму» [11, с. 136]. Даний автор дійшов висновку, що соціальний порядок визначається «...системою цінностей соціуму, яка задає певні норми і правила відносин між людьми...» [11, с. 136]. Такого роду нормативні системи автор називає універсальними правилами, які містяться в основі регламентних конструктив, що регулюють соціальну взаємодію в економіці, релігії, культурі тощо. А. А. Дегтярьов вказує на те, що тільки: «...загальні суспільні норми, і людські цінності», є безумовною основою впорядкування соціальної взаємодії [11, с. 142]. Однак твердження автора: «...загальногуманістичні цінності складають основу певного соціального порядку і владних організацій, що опираються на панування і підпорядкування» є не зовсім коректним [11, с. 142]. Якщо з першою частиною вище цитованої тези можна погодитися, то решта не відповідає дійсності. А. А. Дегтярьов не навів прикладу жодної країни,

в якій владні повноваження конструюються виходячи з загальнолюдських цінностей. Таких країн не існує у світовому співтоваристві, за винятком Китаю і то з певними застереженнями. Як національні, так і міжнародна практика політичних відносин переконливо свідчать про зворотнє. Гуманістична ціннісно-нормативна система соціуму і політичні норми владних організаційних структур співвідносяться між собою дуже слабо. Більшою мірою це твердження справедливо відносно Заходу і меншою – Сходу. Соціокультурні цінності досить незначною мірою впливають на формування норм і правил діяльності політичних еліт. У кращому випадку останні вдаються до соціальної мімікрії, публічно демонструючи показну прихильність визначальним цінностям нації, а в гіршому – безсоромно ними нехтують [11].

Загальновідомо, що єдиною країною, яка не постраждала від світової фінансової кризи є Китай. Багато хто з аналітиків пов'язує феномен швидкого економічного відродження Китаю з прихильністю його населення до традиційних конфуціанських цінностей. На кілька десятиліть узурпаторського правління волюнтариста Мао Цзе-Дуна, відкинувшого конфуціанство і спаскудившого до невпізнання соціалістичну доктрину, випала «чорна смуга» масового зубожіння, політичних потрясінь, викликаних авантюризм соціально-політичним експериментуванням «великого керманіча». Т. Карадже та І. Савін абсолютно справедливо вказують на те, що: «...єдина на Землі цивілізація, названа ім'ям конкретної людини – конфуціанська» [12, с. 97]. Відповідно, є оригінальним і соціокультурний простір цієї воістину великої держави. Дійсно важко буде знайти країну, в якій 2550 рік народження національного героя або морального лідера, разом з усім народом, святкують і його нащадки. Ще більш унікальним культурним артефактом є те, що пересічні китайці й досі шанують Конфуція більше ніж святого і поклоняються цій людині в храмах, побудованих на її честь.

Низка країн Східної і Південно-Східної Азії, що тяжіють до ціннісної системи китайської цивілізації, також здійснили шалений економічний стрибок. Йдеться насамперед про Сінгапур. Суспільствознавці не без підстав пов'язують економічний успіх «маленьких драконів» Південно-Східної Азії з їх орієнтацією на фундаментальну ціннісну систему Конфуція. Ідейний батько сінгапурського «дида» Лі Куан зазначав, що в його основі містяться етичні цінності конфуціанства. Крім того Лі Куан категорично заперечував можливість запозичення Східною цивілізацією ціннісної системи Заходу [12].

Економічно глобалізованій світовій системі логічно потрібне глобальне соціально-етичне вчення. Такого роду конструкт не може бути наслідком «арифметичного» інтегрування, а повинен враховувати рівень впливу його складових на реальну соціальну практику. У зв'язку з цим необхідно відзначити – відмітною особливістю конфуціанства є те, що вже більше двох з половиною тисяч років вчення китайського мудреця є стрижнем політичної технології соціального управління величезною країною. Принципова відмінність Китаю полягає в тому, що ефективність усіх владних структур ґрунтується виключно на моральному авторитеті. Конфуціанство, будучи традиційним суспільно-політичним ідеалом, не є жорсткою догмою. Як показує вдалий соціально-економічний експеримент Ден Сяо-Піна, дане соціально-політичне вчення здатне до еволюційної трансформації, що дозволяє адекватно реагувати на глобальні виклики сучасності [12]. Більш того такого роду соціально-етична позиція в міжнародному масштабі закономірно вступає в протиріччя з політичними технологіями, побудованими на насильстві і економічних преференціях. На даний час склалася парадоксальна ситуація, при якій сталий розвиток Китаю виводить його на перше місце в світі. Без війни, як це було завжди, Китай стає економічним, політичним і моральним лідером сучасного світу: «Якщо чеснота структурно вкорінена в систему функціонування як національної, так і глобальної політики, то в міжнародних відносинах, політика насильницького маніпулювання змінюється цивілізаційними взаємодіями» [13, с. 42].

Останніми десятиліттями багато політичних і релігійних лідерів все частіше порушують питання щодо непохитності американських традиційних цінностей. Зважаючи на це вважаємо за доцільне стисло окреслити стан ціннісної системи США. У. Бакером досліджувався соціально-етичний стан сучасної Америки, аналізувалися досить поширені висловлювання про те, що нація знаходиться в моральній безвиході. Спираючись на наслідки дослідження світових цінностей, У. Бакер зіставляв традиційні цінності США з ціннісними перевагами шістидесяти націй, і таким чином, нібито спростовував твердження про соціально-етичну кризу. Усупереч очевидним фактам, автор вважає обвинувачення щодо втрати релігійних, сімейних, трудових цінностей безпідставними, начеб- то спровокованими масовим нецтвом і нічим не обґрунтованою моральною панікою. Визнаючи наявність тільки певних міжкультурних протиріч, автор обумовлює їх, нібито, фундаментальними перетвореннями в суспільстві. Дискусія ж навколо ціннісної кризи тільки сприяє, на думку автора, актуалізації національної ідентичності і зміцненню американської ідеології [14]. Не вдаючись до

детального розгляду істинності явно заангажованої позиції У. Бакера, хотілося б тільки вказати на очевидну деградацію трудових цінностей населення США. Іпотечна криза 2008 року наочно продемонструвала прагнення як пересічних громадян, так і фінансових установ до відвертої спекуляції. Багатократна перезастава житла, купленого в кредит, для того, щоб узяти черговий кредит для погашення попереднього, підірвала економіку США і всього світу, який до того свято вірив у могутність і стабільність найбагатішого народногосподарського комплексу і «його величності» долара. Про яке зміцнення соціально-етичної єдності американської нації можна говорити, якщо більше половини населення не підтримує агресивну зовнішню політику держави? Опосередкованим підтвердженням наших тверджень може слугувати думка американського соціолога Е. Данін, переконаної, що якщо не перетворити трудові цінності (економічна справедливість, соціальна рівність і тому подібне) у відповідність з традиційними американськими цінностями, то це загрожує самим основам існування нації [15].

Твердження про те, що провідною детермінантою сучасності є протистояння ісламу і християнства, яке нав'язується світові апологетами соціально-політичної доктрини США, не витримує аж ніякої критики. Вважаємо це невдалою спробою виправдати власну агресивну зовнішню політику. При всьому бажанні і майже необмежених можливостях, США не спромоглися досягти абсолютної переваги в економіці і культурі. Більше того, ми є свідками початку кінця як економічної могутності, так і необґрунтованих «глобальних» політичних претензій Америки. Формування багатопольного сучасного світу є переконливим тому доказом. До вище наведеного слід додати, що соціально-етичним лідером США для людства не були ніколи. Не обтяжить США така ноша і в майбутньому, особливо після спровокованої ними світової фінансової кризи. Такого роду сурогатні артефакти як «макдональдс», джинси, хмарочоси, кока-кола, поліцейські серіали та естрадна музика в жодному разі не можуть бути вагомим внеском до світової культури.

Висновки. Незважаючи на те, що одним з найважливіших завдань, що висувалися перед різними дослідженнями світових цінностей було використання їх результатів при прийнятті стратегічних рішень на національному і міжнародному рівнях, останні так і не дістали статусу смислових конструктів, що наповнюють політичні технології. Зважаючи на це, вважаємо що основне завдання подальших розвідок світових цінностей – визначення механізмів соціалізації їх результатів. Прийняття конвенції ЮНЕСКО про використання наслідків дослідження світових цінностей на локально-регіональному та глобальному рівнях відкриє можливість соціально-етичного оновлення людства. Тільки після прийняття такого міжнародно-правового документа, перед світовим соціогуманітарним співтовариством може визначитися завдання розробки соціально-практичних технологій впровадження в суспільну свідомість світової спільноти смислових конструктів, що лежать в основі національних і світових цінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Pettersson T. Changing Values, Persisting Cultures Changing Values, Persisting Cultures Case Studies in Value Change / T. Pettersson, Y. Esmer. — Brill Academic Publishers Series : European Values Studies , 2007. — 394 [1] p.
2. Welzel C. The Theory of Human Development: A Cross-Cultural Analysis / C. Welzel, R. Inglehart, H. Klingemann // European Journal of Political Research. — 2003. — № 42(3). — P. 341-379.
3. Cultural Diversity and Transversal Values: East–West Dialogue on Spiritual–Secular Dynamics : // the publication presents the proceedings of the international symposium [«Cultural Diversity and Transversal Values: East West Dialogue on Spiritual Secular Dynamics»], (Paris, Headquarters in from 7 to 9 November 2005) UNESCO. portal.unesco.org/culture/.../ev.php
4. Inglehart R. F. Festschrift for Immanuel Wallerstein / R. F. Inglehart // Journal of World-System Research. — 2000. — No. 1. Vol. 6. Special Part II. — P. 892-898.
5. Sherman Sachio. Culture , Values and Cultural Variability : Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association , TBA , Montreal , Quebec , Canada , May 21 , 2008 Online < PDF >. 2011-02-27 Conference Paper / Unpublished Manuscript http://www.allacademic.com/meta/p234591_index.html
6. Welzel C., Inglehart R. Political Culture, Value Change and Mass Beliefs // In C. Haerpfer, P. Bernhagen, R. Inglehart C. Welzel (Eds.), Democratization Oxford: Oxford University Press , 2009. — 461 p. — P. 127-144.
7. Schwartz S. H. Cultural Value Orientations: Nature and Implications of National Differences /

© **Іванов Є. В.**

S. H. Schwartz // SUHSE. — 2010. — № 5. — P. 12-16.

8. Haller M. Charting the Globe: The International Social Survey Programme / 1984-2009 / Haller M. Jowell R, Smith T. — London : Routledge, 2009. — 108 p.

9. World Heritage series / [UNESCO Publishing] / Geneva: Skira Editore S. P. A., 2002. — 384 p. — ISBN 978-92-3-103869-3.

10. Safeguarding Intangible Cultural Heritage / [UNESCO Publishing] / Geneva: Skira Editore S. P. A., 2009. — 368 p.

11. Дегтярев А. А. Основы политической теории / Дегтярев А. А. — М. : Высшая школа , 1998. — 239 с.

12. Карадже Т. В. Конфуцианство как основа формирования общественно-политических идеалов современного Китая / Карадже Т. В., Савин И. А. // Вестник Российского университета дружбы народов. — 2004. — № 1 (5). — С. 97-106.

13. Головачева Л. И. Конфуцианство, мир и развитие в XXI веке / Л. И. Головачева // Восток. — 2000. — № 2. — С. 38-45.

14. Bacer W. E. America's Crisis of Values : Reality and Perception / Princeton, Princeton University Press , 2004. — 328 p.

Іванов Є. В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціології, філософії та права Одеської національної академії харчових технологій.

УДК: 165: 338.268

ГНОСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття присвячена дослідженню гносеологічних засад планування в соціальному управлінні та отриманню нових знань в рамках загальноприйнятої парадигми соціального розвитку.

Ключові слова: *планування, парадигма, суб'єкт соціального управління, сценарій майбутнього.*

Статья посвящена исследованию гносеологических основ планирования в социальном управлении и получению новых знаний в рамках общепринятой парадигмы социального развития.

Ключевые слова: *планирование, парадигма, субъект социального управления, сценарий будущего.*

The article is devoted to research of gnoseological basis of planning in social management and growth of new knowledge within the framework of the generally accepted paradigm of social development.

Keywords: *planning, paradigm, subject of social management, scenario of the future.*

Тривалий час осмислюючи феномен соціального управління більшість філософів зосереджувалась на складних фундаментальних питаннях типу: Як запобігти класовим та національним конфліктам? Яким чином впорядкувати стосунки між окремими особистостями та цілими соціальними групами? Як досягти злагоди всередині нації? Який шлях суспільного розвитку є оптимальним? Пошук відповідей на них спричиняв запеклі дискусії та виступав в ролі каталізатора, який пришвидчував розвиток соціальних наук. Накопичено було величезний емпіричний матеріал, побудовано десятки і сотні теорій. Однак з появою і розвитком постіндустріального, інформаційного суспільства в розвинених країнах Заходу та рецепцією цієї суспільної моделі в інших частинах світу людство стикнулося з декількома важливими проблемами. Так, наприклад, виявилось, що суб'єкти соціального управління об'єктивно не можуть використовувати в своїй діяльності весь науковий доробок суспільних наук, бо лише для його ретельного вивчення потрібно витратити десятки років, крім того специфіка кожної окремо взятої держави часто примушує знову і знову переглядати вже отримані і апробовані в інших країнах знання, а кожний новий день приносить нові виклики, ще не осмислені науковою спільнотою. Для вивчення цих проблем необхідне глибоке філософське осмислення управлінських процесів в соціальному управлінні і особливо його гносеологічних засад. Очевидно, що в процесі соціального управління виникають нові знання і цей аспект є важливим і малодослідженим. Підводячи підсумок в окресленні вищезазначених проблем автор статті дійшов висновку, що основою для їх розв'язання є дослідження гносеологічної картини соціального